

สภาพ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

Situations and Needs of Self Development and Teachers Professional in Schools under Secondary Educational Service Area Office Nakhon Phanom

สุนิสา ศรีนาทม¹, ไพฑูรย์ พวงยอด²

Sunisa Srinathom¹, Paitoon Puangyod²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู 2) ศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครู จำนวน 338 คน การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้เกณฑ์ร้อยละ และวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาจำนวน 2 ฉบับ คือ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .43 - .81 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97 2) แบบสอบถามภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .36 - .72 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .95 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และด้านการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์

คำสำคัญ: สภาพปัจจุบัน, สภาพที่พึงประสงค์, การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครพนม

¹ Graduate Student of Educational Administration and Development Program, Faculty of Education, Nakhon Phanom University

² Lecturer of Department of Educational Administration and Development, Faculty of Education, Nakhon Phanom University

Abstract

The purposes of this study were 1) to study the current situations and desirable situations conditions of self development and teachers professional 2) to study the needs of self development and teachers professional. The samples were 338 school teachers. The sample size determination using a percentage basis and they were selected by stratified random sampling, according to the size of the school. There were 2 instruments used in this study: 1) checklist is the current situations of self development and teachers professional with the index of item objective congruence (IC) .60 - 1.00, the discrimination between .43 - .81, and the reliability of .97; and 2) checklist is the desirable situations conditions of self development and teachers professional with the index of item objective congruence (IC) .60 - 1.00, the discrimination between .36 - .72, and the reliability of .95. The statistics employed were percentage, mean and standard deviation and Priority Needs Index Modified. The result were as follows: Overall current situations of self development and teachers professional were at the high level, and overall desirable situations conditions of self development and teachers professional were at the most level. And (2) The needs that have with the highest average, the top 2 are Participation and leadership in the exchange of professional learning, and Putting knowledge and skills to good use

Keywords: Current Situations, Desirable Situations, self development and teachers Professional.

บทนำ

ประเทศไทยกำลังประสบกับภาวะวิกฤตทั้งทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคมการแข่งขันเพื่อความอยู่รอดของประเทศต่างๆ มีอัตราสูงขึ้นเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ ส่งผลให้การดำรงชีวิตประจำวันของประชากรเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การทำให้ประเทศชาติอยู่รอดและสามารถฝ่าฟันเหตุการณ์ปัญหาต่างๆ ไปได้ ขึ้นอยู่กับการศึกษา ซึ่งการศึกษาถือเป็นปัจจัยของการสร้างเสถียรภาพในทุกมิติทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และความมั่นคงรวมทั้งการสร้างศักยภาพในการแข่งขันและพัฒนาประเทศ ได้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ โดยยก ระดับคุณภาพการศึกษา สร้างโอกาสให้คนไทยได้

เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างทั่วถึง และสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เพื่อให้พลเมืองมีคุณภาพมีความสมานฉันท์ปรองดอง มีระเบียบวินัย มีความภาคภูมิใจในประวัติศาสตร์และความเป็นไทยสามารถเสริมสร้างความมั่นคงของชาติและศักยภาพในการแข่งขันให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558: 6)

การสร้างคุณลักษณะดังกล่าวให้เกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน ครู เป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการศึกษา การพัฒนาครูจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งกับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และข้อมูลข่าวสารต่างๆ ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้รูปแบบการเรียนรู้และวิธีการแสวงหาความรู้สร้าง

องค์ความรู้ด้วยตนเองได้อย่างหลากหลาย จึงเป็นสิ่งท้าทายสำหรับครู ในการจัดการองค์ความรู้ให้เกิดผลดีต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ครูจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินกิจกรรมในวิชาชีพครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการขององค์กรบริหารการศึกษา ตั้งแต่โรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551: 1)

การดำเนินการพัฒนาครูที่ผ่านมาของหน่วยงานต่างๆ พบปัญหาที่สำคัญคือ การพัฒนาครูยังใช้รูปแบบเดิมๆ ไม่มีนวัตกรรมใหม่ ซึ่งไม่ตรงตามความต้องการของครู การพัฒนาครูมีระยะเวลาสั้นๆ ไม่เหมาะสมกับเนื้อหา ส่วนใหญ่ใช้การบรรยายฝึกรวมและพัฒนาในห้องประชุม ขาดการเชื่อมโยงกับกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เน้นในหลักการ ทฤษฎี มากกว่าการได้ลงมือปฏิบัติ และการพัฒนาครูยังขาดการวิเคราะห์สภาพปัญหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู ทำให้กระบวนการพัฒนาไม่ตอบสนองต่อความต้องการของครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561: 81)

รายงานสรุปผลการสังเคราะห์รายงานประจำปีของสถานศึกษา (Self Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2562 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีปัญหาสำคัญจำเป็นที่จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน คือ การพัฒนาครู เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ส่งผลถึงผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีศักยภาพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ดำรงชีวิตในโลกอย่างมีความสุข ควบคุมคุณธรรม สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ จะต้องดำเนินการวางแผน การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ และนำผลไปปรับปรุง พัฒนา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม, 2563: 15)

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว เห็นได้ว่า การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู จำเป็นต้องมีภาวะที่สภาพปัญหา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู เพื่อให้การพัฒนาตอบสนองต่อความต้องการของครู สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการพัฒนาตามความจำเป็นของตนเอง และเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนมีคุณภาพ จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา สภาพและ ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน และการวางแผนพัฒนาตนเองและวิชาชีพครูต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม
2. เพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ 2) ด้านการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ 3) ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 4) ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จำนวน 1,758 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม จำนวน 338 คน โดยผู้ศึกษาได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ร้อยละ (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 49) ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560: 47) ตามขนาดโรงเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพปัจจุบันของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .43 - .81 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .97 2) แบบสอบถามสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 - 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อระหว่าง .36 - .72 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .95

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลของแบบสอบถามโดยใช้รูปแบบออนไลน์ จากโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูลในระบบจัดเก็บข้อมูลสำหรับการประมวลผลโดยใช้โปรแกรมที่ช่วยจัดการและวิเคราะห์ข้อมูล (Google Sheet) จำนวน 338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล และนำเสนอข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรม

คอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้
ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ขนาดโรงเรียนของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอข้อมูลโดยการแสดงความถี่ และร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพ ที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยวิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ และนำเสนอข้อมูลโดยแสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เกณฑ์ การแปลความหมายหาค่าเฉลี่ย ดังเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 - 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 - 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู อยู่ในระดับกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบัน/สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นโดยนำข้อมูลผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}) (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562: 275-279) เพื่อจัดลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง สภาพ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม พบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ย

ต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ

สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ	4.30	0.43	มาก	4.71	0.33	มากที่สุด
2. ด้านการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์	4.14	0.51	มาก	4.62	0.39	มากที่สุด
3. ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.13	0.53	มาก	4.61	0.44	มากที่สุด
4. ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรม	4.42	0.52	มาก	4.70	0.37	มากที่สุด
รวม	4.25	0.44	มาก	4.66	0.32	มากที่สุด

2. ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) โดยรวม เท่ากับ 0.097 เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็น

รายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม มี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และด้านการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครพนมโดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู	D	I	PNI _{modified}	ลำดับความ ต้องการ จำเป็น
1. ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ	4.71	4.30	0.095	3
2. ด้านการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์	4.62	4.14	0.115	2
3. ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ	4.61	4.13	0.116	1
4. ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรม	4.71	4.42	0.066	4
รวม	4.66	4.25	0.096	-

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง สภาพ และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครพนม ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครพนม

1.1 สภาพปัจจุบันของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนครพนม โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีมีคุณธรรม และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้งนี้อาจเนื่องมาจากบุคคลสำคัญที่สุดในกระบวนการพัฒนาการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้ก็คือ ครู เพราะคุณภาพของผู้เรียน

ขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู การส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนาคุณภาพ มีศักยภาพ เป็นครูเพื่อศิษย์อย่างสมบูรณ์ (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพเยาวชน, 2557: 41) โดยครูต้องศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเองด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุม สัมมนา การศึกษาดูงาน การค้นคว้า ด้วยตนเอง สามารถรวบรวมสังเคราะห์ข้อมูล ความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่ และปรับปรุงให้ทันสมัย สามารถสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ องค์กรและวิชาชีพ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น เพื่อพัฒนาตนเองและพัฒนางาน ให้คำปรึกษา แนะนำ นิเทศ และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ทางวิชาชีพแก่ผู้อื่น และมีการขยายผลโดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553: 5)

พีรวัดดี เพ็ชรทอง (2563, 204-217) ได้พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประณมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการสำรวจและประเมินตนเองของครู รองลงมาคือ ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และด้านการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ๆ ทางวิชาการ

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม โดยรวมพบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะครูต้องมีการพัฒนาให้มีสมรรถนะในการปฏิบัติงานสูงขึ้น ตามระดับการปฏิบัติงาน ที่คาดหวังตามตำแหน่งและวิทยฐานะ ครูที่มีศักยภาพ นอกจากจะต้องมีสมรรถนะการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น ตามระดับวิทยฐานะ ที่คาดหวังแล้ว ยังต้องสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะเต็มตามศักยภาพเพื่อร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วย (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2564: 3) และครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองเพื่อให้เท่าทัน กับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมีทักษะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ การสร้างบรรยากาศให้เกิดความรู้สึก หรือทัศนคติทางบวกในการจัดการกับ การเปลี่ยนแปลง การแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงตนเอง และการปรับปรุงตนเอง โดยแสวงหาการสนับสนุนจากบุคคลในอาชีพเดียวกัน (อรรณพ จินะวัฒน์, 2559: 1379)

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2557: 25) ได้ศึกษาแนวโน้มการพัฒนาคุณภาพครู เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สู่ศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาพบว่า แนวโน้มการพัฒนาคุณภาพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สู่ศตวรรษที่ 21 ควรพัฒนาและยกระดับคุณภาพครูไทยเพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ ในใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ ใช้สื่อและเทคโนโลยี ช่วยออกแบบการเรียนรู้ สามารถพัฒนาการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึงตามความแตกต่าง ของท้องถิ่นโดยสนับสนุนและกระจาย ให้สถานศึกษามีศักยภาพและมีระบบการพัฒนาครูของสถานศึกษาได้เอง ให้ครูมีความรู้และประสบการณ์วิชาชีพเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิตและวิชาชีพของผู้เรียน โดยมีวิชาเรียนที่เหมาะสม สู่ศตวรรษที่ ครูต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยมีชุมชนและสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาครู ณ สถานศึกษาด้วยการทำงานเป็นทีม ซึ่งเชื่อมโยงข้อมูลเครือข่ายจากกิจกรรม ทางสังคม ใช้ความรู้ความสามารถและทักษะ ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ ที่มีประสิทธิภาพด้วยความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนานวัตกรรม และสร้าง PLC ในกลุ่มครูเพื่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ของครู เกิดการพัฒนาวิชาชีพของครู และสอดคล้องกับ Chanchal Tyagi (2021: 117-126) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาวิชาชีพครู อย่างต่อเนื่อง: ความท้าทายและการริเริ่ม ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนจำเป็นต้องเพิ่มความคิตรีเริ่มแบบ CPD (CPD: Continuing Professional Development) หมายถึง การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพ เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนาบุคลากร แต่ละคนแบบเฉพาะทาง เพื่อให้มีความรู้ และทักษะที่แข็งแกร่งยิ่งขึ้นในวิชาชีพ ของตัวเอง จากข้อมูลนักการศึกษา ครูร้อยละ 50-56 มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ พุด

คุย กับเพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับปัญหาทางการศึกษา การปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ และการทำสื่อการเรียนการสอน/นวัตกรรม นอกจากนี้ นักการศึกษาครูวัย ละเอียด 42-49 ของครูผู้สอนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ การเรียนการสอน/นวัตกรรม ให้คำปรึกษาสื่อการเรียนรู้ออนไลน์ การใช้โซเชียลมีเดียเพื่อการอภิปรายทางวิชาการ การรับชมและการฟัง

2. การประเมินความต้องการจำเป็นของการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม มีค่าดัชนีการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI^{modified}) โดยมีค่าโดยรวมเท่ากับ 0.097 พบว่า ด้านที่มีค่าสูงกว่าค่าโดยรวมนี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และด้านการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ตามลำดับ โดยด้านการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ จากการศึกษา พบว่า ครูมีความต้องการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แสดงบทบาทในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในหน่วยงานของตนเองและสถานศึกษาอื่น การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพในหน่วยงานของตนเอง และการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการจัดการเรียนรู้กับเพื่อนครู เพื่อพัฒนางาน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะครูมีความจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีกลยุทธ์ที่สำคัญ คือ สร้างบรรยากาศ ทิศนคติทางบวกในการจัดการเปลี่ยนแปลงตนเอง แสวงหาความรู้กับการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงตนเอง โดยแสวงหาความรู้จากบุคคลในอาชีพเดียวกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ให้คำปรึกษา แนะนำ ประสบการณ์ทางวิชาชีพ มีการขยายผลโดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (ศรีวรรณ แก้วทองดี, 2561: 77) ซึ่งสอดคล้องกับ ผลงานวิจัยของ สุนทรี ศิริอังกูร และคณะ (2552: 63-68) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาและการ

ขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการวิจัยการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่ม 1 นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเครือข่ายโดยใช้กลยุทธ์ เป็นปัจจัย ที่สำคัญในการพัฒนาให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นการสร้างข้อตกลงและความร่วมมือในการพัฒนา และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ ที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ สถานศึกษาควรสำรวจความต้องการของครูในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ควรวางแผนการจัดกิจกรรมทางวิชาการร่วมกับสถานศึกษาอื่น อย่างต่อเนื่อง ปรับรูปแบบการพัฒนาครู โดยใช้ระบบฝึกอบรมออนไลน์ (e-training) และเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ที่สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลา ด้านการนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ จากการศึกษาพบว่า ครูควรนำความรู้ความสามารถที่ได้จากการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ มาใช้ ซึ่งในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนนั้น รวมถึงการพัฒนานวัตกรรม การจัดการเรียนรู้ จากการ รวบรวม สังเคราะห์ ข้อมูลความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่ และปรับปรุงให้ทันสมัย เช่น ครูควรมีรูปแบบ วิธีและเทคนิคการสอนที่ยั่วยุผู้เรียนทำให้เกิดห้องเรียนคุณภาพ การทำวิจัย ในชั้นเรียน และยังนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมเพื่อเผยแพร่ นวัตกรรม และเสนอผลงาน ทางวิชาการ สอดคล้องกับ Natela Doghonadze (2016: 104-113) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาตนเองของครูในโรงเรียน และมหาวิทยาลัยในจอร์เจีย ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้อง มีทั้ง การฝึกอบรมที่จัดโดยองค์กรปกครองและองค์กรวิชาชีพ แม้ว่าการพัฒนาตนเองของครูมีการพัฒนา มาจากแรงจูงใจภายใน จะมีประสิทธิภาพมากกว่าในแง่ของคุณภาพการสอน แต่ควรคำนึงถึงการพัฒนา ที่มาจากแรงจูงใจจากภายนอกด้วย และต้องมีการพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูที่คิดว่าตนเองเก่งจนไม่ต้องทำงานด้วยตนเอง

อีกต่อไป และคนเกียจคร้าน ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน ครูในโรงเรียนและอาจารย์มหาวิทยาลัยของจอร์เจีย มีทักษะคอมพิวเตอร์เพียงพอที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองผ่านโปรแกรม คอมพิวเตอร์ในทางกลับกันความพร้อมใช้งาน ของคอมพิวเตอร์ และซอฟต์แวร์ในที่ทำงาน เพื่อการพัฒนาตนเองนั้น ไม่สูงพอ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม หรือหน่วยงานการศึกษาอื่น เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ความสำคัญในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและเป็นผู้นำในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นอย่างยิ่ง โดยควรจัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ โดยการมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในระดับสถานศึกษาหรือระดับเครือข่าย

2. ครูที่ต้องการพัฒนาตนเองและวิชาชีพ ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ครูต้อง มีส่วนร่วม

และสามารถแสดงบทบาทผู้นำ ในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สร้างวัฒนธรรมจากการเข้าร่วมในชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยนำความรู้ ความสามารถทักษะ ที่ได้จากการพัฒนาวิชาชีพมาพัฒนา นวัตกรรมจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้เต็มตามศักยภาพของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มุ่งสู่การพัฒนาตนเองและวิชาชีพครูอันซึ่งจะสามารถทำให้พัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรศึกษาและเปรียบเทียบการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ระหว่างโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยใช้แนวคิดที่ยึดตามความพร้อมและศักยภาพของครู รวมทั้งตามบริบทของขนาดโรงเรียน

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครู ที่สามารถทำได้สะดวกและมีประสิทธิภาพเพื่อให้ครูได้พัฒนาตนเองไป ด้วย และสอนนักเรียนได้ด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558*. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิรวัสส์ เพ็ชรทอง. (2563). การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาครธรรมศาสตร์*, 7(8), 204-217.
- ศรียรรณ แก้วทองดี. (2561). *แนวทางการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษา สหวิทยาเขตบึงสามพัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์, นครสวรรค์.

- สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2557). รายงานการศึกษาแนวโนมการพัฒนาคุณภาพครูเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่ ศตวรรษที่ 21 (ฉบับย่อ). < <https://onedrive.live.com/?authkey=%21AC1cuLKx%5FfFR6XU&cid=C544AC76B607178E&id=C544AC76B607178E%21593&parId=C544AC76B607178E%21267&o=OneUp> > 20 มิถุนายน 2564
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. (2563). รายงานสรุปผลสังเคราะห์รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2564, จาก: https://secondary22.go.th/#main_block
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). หนังสือ สำนักงาน ก.ค.ศ. ที่ ศธ. 0206.4/ว 3 เรื่อง มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. ลงวันที่ มกราคม 2564.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานการวิจัยสมรรถนะครูและแนวทางการพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). การพัฒนากลไกขับเคลื่อนระบบการผลิตและพัฒนาครูสมรรถนะสูงสำหรับประเทศไทย 4.0. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุนทรี่ ศิริอังกูร และคณะ. (2552). กลยุทธ์การพัฒนาและการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยใช้เครือข่ายการวิจัยการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง กลุ่ม 1 นครราชสีมา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, นครราชสีมา.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรณพ จินะวัฒน์. (2559). การพัฒนาตนของผู้ประกอบวิชาชีพครู. *วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 7(1), 1379 - 1395
- Doghonadze, N. (2016). The state of school and university teacher self-development in Georgia. *International Journal of Research in Education and Science (IJRES)*, 2(1), 104-113, Retrieved 10 July 2021, from: <https://bit.ly/3iTNr7V>.
- Tyagi, Chanchal. (2021). Continuing Professional Development of Teacher Educators: Challenges and Initiatives. *Shanlax International Journal of Education*, 9(2), 117-126. from: <https://bit.ly/374Jp7e>, Retrieved 10 July 2021.